

L'estil polít i eficaç

De la mateixa manera que “La mirada de Nicodemus” (1996), una de les primeres novel·les de Vicent Usó (Vila-real, 1963), militava amb exactitud dins dels paràmetres que defineixen el gènere narratiu històric -feia reviure els elements mítics, buscava amb ànsia el coneixement del passat, i conjecturava sobre les xarxes i els nusos que configuren la Història-, la novel·la amb la qual ha quedat finalista de l'últim premi Sant Jordi, “Les ales enceses”, tot i que està ambientada al segle XVII, no cal que es llegeixi com una obra entossudida a reproduir cap mena d'atrezzo històric de cartró pedra. És cert que a “Les ales enceses” hi apareixen uns escenaris d'època, que Vicent Usó intenta dotar de versemblança documental les formes de vida del moment, i que arreu hi ha la voluntat de crear i mantenir l'atmosfera pertinent, els usos i costums del segle. Ara bé, des de la primera pàgina fins l'última, el lector s'adona de seguida que els interessos que persegueix Vicent Usó s'encaminen cap a unes altres latituds, cap a uns objectius que no es relacionen tant amb el que seria el convencionalisme de la novel·la històrica com amb unes preocupacions de caire específicament literari. D'acord que a la novel·la hi figura l'escenari d'una petita població marinera, d'acord que s'hi descriu el ritme de vida que hi porten els habitants, i d'acord, també, que hi pot haver un nucli important de lectors que se sentin encuriosits -i que creguin aprendre alguna cosa- per la idiosincràsia del moment històric que s'hi reflecteix. Pot ser que hi hagi qui pensi que accedeix a algun tipus d'informació sobre els còmics i les representacions teatrals del segle XVII, sobre les diversions més o menys artístiques que servien per entretenir l'oci del poble, però la intenció que anima de dalt a baix la voluntat literària de Vicent Usó s'ha d'anar a buscar en una altra banda, en un lloc on l'únic que importa és la consciència literària: el que motiva l'escriptura de “Les ales enceses” és l'exercici de jugar amb una fórmula narrativa, és la necessitat d'aprofitar i reinterpretar una possible manera d'explicar una història, és el plaer de gaudir usurpant des del present un sistema narratiu pertanyent al passat. És a dir: Vicent Usó explica la història de la colla de còmics atrotinats que arriben al poble a la vora del mar, i que desencadenen la terrible història d'amor que constitueix el nucli de la novel·la, com si reactualitzés les possibles virtuts que ofereix el gènere rondallístic. I en aquest sentit, és cert, “Les ales enceses” es pot llegir com una rondalla del passat, ambientada en el passat, però escrita amb consciència des del present.

A “Les ales enceses” el lector hi podrà trobar anècdotes que aconseguen entretenir, peripècies que saben seduir l'atenció, descripcions dignes d'aplaudiment, moviments narratius que sorprenen, jocs de mans que no cauen en l'obvietat argumental, i els típics i senzills recursos que fan servir tots els autors que volen dotar d'un aire màgic i mític el transcurs del relat: aquests serien els episodis menys consistents i mancats de gràcia, sobretot per la sensació de cosa ja vista que procuren, sobretot per l'esgotament del fil bastit en el realisme nascut a Macondo. Més enllà dels avatars ocasionats pels estralls morals i físics de la intensa història d'amor que dinamita l'argument, cal llegir “Les ales enceses” per dues raons principals: en primer lloc, per contemplar des del punt de vista pràctic de quina manera es pot adaptar a la literatura contemporània un to narratiu d'aire folklòric, i com aquesta operació genera tota una sèrie de reflexions molt perspícaces sobre l'ofici d'escriure i d'explicar una història. En aquest sentit, “Les ales enceses” ensenya

com es pot fer teoria literària des de l'execució material de la literatura. I també cal llegir-la, en segon lloc, per l'enorme treball verbal que realitza Vicent Usó, per gaudir amb tot el repertori d'argúcies estilístiques que l'autor treballa amb fortuna i competència, buscant l'efecte oral sense renunciar en cap moment a la consciència de l'escriptura sobre el paper. La veu narradora és sempre fidel al ritme de la prosa que treballa i cisella, i el lector queda sotmès als vaivens d'unes frases que es mouen amb naturalitat absoluta a pesar de l'abarrocamment que en traspua cadascuna. És l'efecte d'elementalitat i estranyesa que saben obtenir els escriptors que no consideren l'estil com una molèstia inevitable sinó com un exèrcit mercenari aliat. Potser hi haurà qui recrimini a Vicent Usó haver inflat amb massa ímpetu els centres de la prosa, o potser se l'acusarà d'haver carregat amb massa lirisme els aspectes prosaics de la vida quotidiana. Sigui com sigui, "Les ales enceses" és una novel·la que no defraudarà a tots aquells lectors que, més enllà de les peripècies, els agradi el goig d'encarar-se a la seriositat de la literatura i al goig de l'estil ben treballat, polit i eficaç.